

Świat i ludzie

POLSKIE KORZENIE

Polacy mają na koncie wiele ważnych osiągnięć znanych i docenianych za granicą. W nowym cyklu artykułów przybliżamy te dokonania oraz ludzi, którzy za nimi stoją.

Początkujący malarz

i jego arcydzieło

Katedra ormiańska pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Lwowie to zabytek niespotykany w tej części Europy. Wyglądem przypomina kościoły armeńskie Kaukazu i Azji Mniejszej. Wnętrze tej budowli ozdobił Polak, Jan Henryk Rosen, który malowideł ściennych nigdy wcześniej nie wykonywał...

Katarzyna Rygiel

W XIII wieku we Lwowie, obok Polaków, Żydów, Rusinów i innych nacji, żyli także Ormianie. Jedną z teorii mówi, że przybyli tu już w połowie XI wieku z Ani, dawnej stolicy Armenii, zwanej miastem tysiąca i jednego kościoła (obecnie ruiny we wschodniej Turcji).

W XIV wieku wybudowali w mieście swoją świątynię. Jednak z biegiem lat jej wnętrze coraz bardziej upodabniało się do barokowych wnętrz kościołów katolickich.

Czas zmian

W 1902 roku arcybiskupem ormiańskim Lwowa został ksiądz Józef Teodorowicz, który podjął decyzję o remoncie katedry i przywróceniu jej ormiańskiego charakteru. Miała przypominać wiernym o ich pochodzeniu. Dokonano więc pewnych zmian (np. w 1913 roku powstała mozaika w kopule katedry zaprojektowana przez Józefa Mehoffera), jednak wielu planów związanych z rozbudową i dekoracją kościoła nie udało się zrealizować. Na przeszkodzie stanęły I wojna światowa i trudności finansowe.

Obywatel świata

JAN HENRYK ROSEN (1891-1982) urodził się w Warszawie, ale mieszkał i kształcił się m.in. w Paryżu i Lozannie. W czasie I wojny światowej walczył w armii francuskiej, potem polskiej. Był sekretarzem Ignacego Paderewskiego. We Lwowie mieszkał do 1937 roku, po czym wyjechał do Stanów Zjednoczonych.

READ IT

to believe it!

AS GOOD AS NEW

Experts started restoring the cathedral in 2006. Last year, the Rosen paintings were renovated. This year, a group of Polish and Ukrainian specialists are restoring the Mehoffer mosaic.

Nieznany malarz

Mijały lata. W 1925 roku, będąc w Warszawie, ksiądz Teodorowicz obejrzał w Zachęcie wystawę Jana Henryka Rosena. Trzydzieści niewielkich prac malowanych temperą, których tematem było życie świętych, zachwyciło arcybiskupa, który zaproponował mało znanemu artyście, by ozdobił wnętrze lwowskiej świątyni. Było to tym bardziej zaskakujące, że Rosen nie miał doświadczenia w malowaniu scen monumentalnych. Mówił po latach:

Najstarsza część katedry to przykład typowej architektury ormiańskiej.

„Nie było w pobliżu żadnego malarza, który potrafiłby mi powiedzieć, jak się to robi. Jak się do tego zabrać, jakich farb się używa? [...] Na szczęście na krótko przedtem musiałem pojechać załatwić pewne sprawy rodzinne w Szwajcarii [...] i tam właśnie spotkałem się z malarzem, który wykonywał malowidła ścienne na Uniwersytecie w Lozannie. Malował bezpośrednio na ścianie i dostarczył mi farb, których sam używał”.

Utalentowany samouk

Jan Henryk był synem malarza batalisty Jana Bogumiła Rosena. Wspominał, że urodził się „pomiędzy sztalugami a armatą”. Ształugi należały do jego ojca, a armata była modelem, niezbędnym mu w pracy. Syn uczył się malować w pracowni ojca i był w zasadzie samoukiem.

Znajome twarze

W ciągu czterech lat Rosen wykonał w katedrze ormiańskiej malowidła w nawie i powiązane z nimi tematycznie projekty witraży. Następnie namalował trzy kompozycje w prezbiterium: Ustanowienie Najświętszego Sakramentu, Ukrzyżowanie i Hołd pasterzy betlejemskich (jeden obraz na płótnie). A że nie umiał malować z pamięci, twarzom apostołów i świętych nadał rysy żyjących we Lwowie osób: profesorów, artystów, duchownych. Rysy księdza Teodorowicza otrzymali św. Tomasz z Akwinu i św. Grzegorz Oświeciciel, patron Armenii. Własnej twarzy Rosen użył św. Janowi Nepomucenowi.

* Cytat z wywiadu z J.H. Rosenem za: Joanna Wolańska, „Katedra ormiańska we Lwowie w latach 1902–1938. Przemiany architektoniczne i dekoracja wnętrza”, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2010, s. 139.

W prezbiterium katedry znajdują się trzy malowidła J.H. Rosena.

ZDJĘCIA: (ŚCIEGIE ŚW. JANA, CHRZCIZIELA) ANDRZEJ SIDOR / FORUM; (PORTRET) HISTORY AND ART COLLECTION / ALAMY; STOCK PHOTO; (KATEDRA Z WĘNĄTRZ) SHUTTERSTOCK.COM; (PREZBITERIUM) ANTONY94 / GETTY IMAGES.